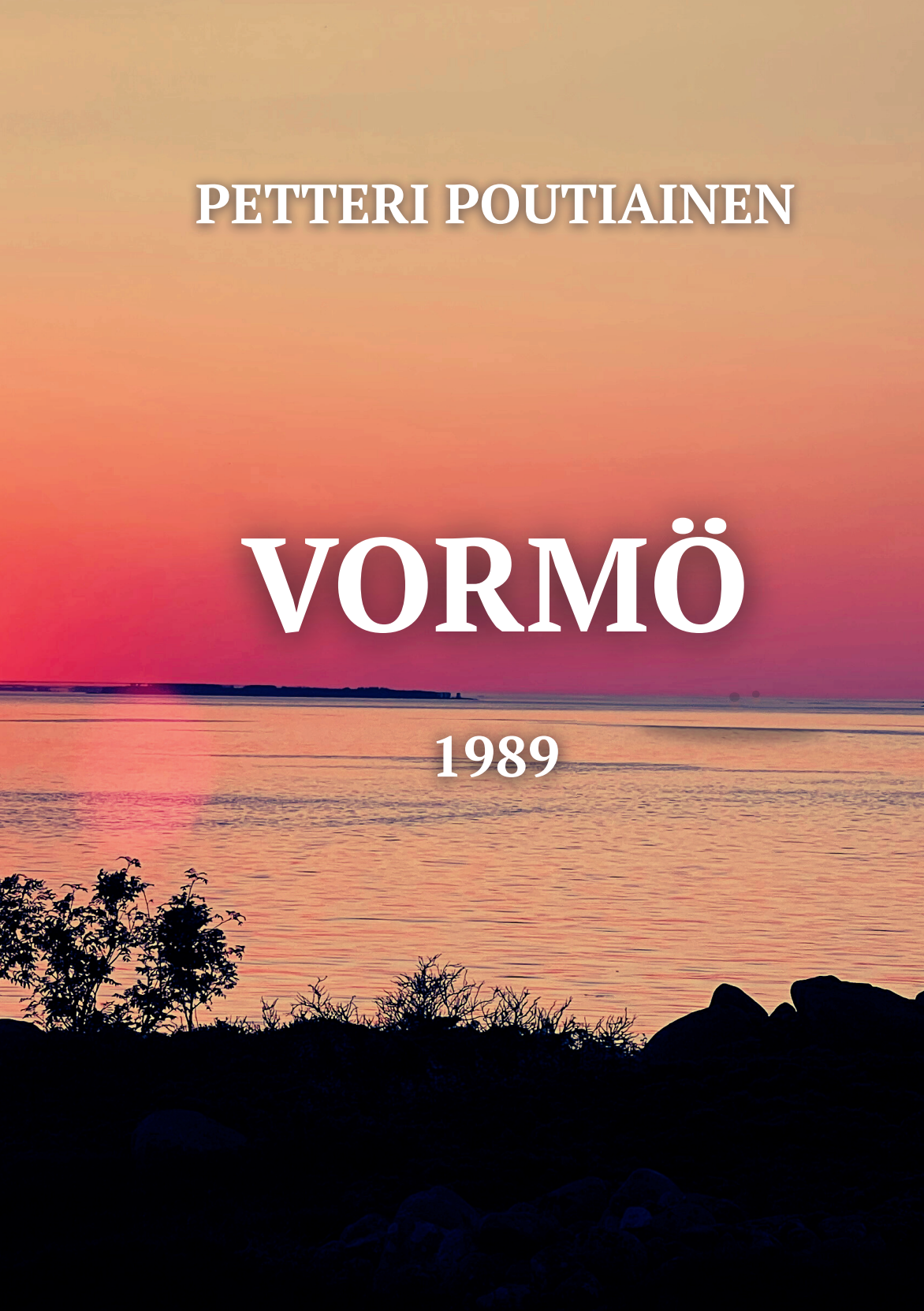

PETTERI POUTIAINEN

VORMÖ

1989

*YKSI YÖ,
JOKA EI PÄÄTYNYT UUTISIIN*

Petteri Poutiainen

Vormö 1989

© 2026 Petteri Poutiainen

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7566-0

SISÄLLYS

ESIPUHE

1. ULAPAN VARJO
2. MUISTO MERELTÄ
3. KARTTA PÖYDÄLLÄ
4. PIMEÄ AJO
5. KALLION SUU
6. 04:30
7. HILJAINEN TARKISTUS
8. SUOLI
9. POIKKEAMA

10. RAPORTTI
 11. VASTASIIRTO
 12. ANSA
 13. HILJAINEN KATOAMINEN
 14. LEPAKKOLA
 15. KONJAKKI
 16. VAIHTOKAUPPA
 17. PALAUTUS
 18. PAINE
 19. PUNAINEN MÖKKI
 20. ROMAHDUS
 21. HILJAINEN TARKKAILIJA
 22. KESKEYTYS
 23. UUSI PÄIVÄ
 24. JÄLKIKAUT
- KUKA OLI KUKA VORMÖN YÖSSÄ
- KIRJAILIJA

ESIPUHE

Vuosi 1989 oli Euroopassa taitekohta, mutta se ei tuntunut kaikkialla samalta. Itä-Euroopassa järjestelmät rakoilivat ja ihmiset alkoivat liikkua kaduille – elokuussa Baltian maissa muodostettiin yli 600 kilometrin mittainen ihmisketju Tallinnasta Riian kautta Vilnaan, vaatien itsenäisyyden palauttamista. Marraskuussa Berliinin muuri murtui, ja rautaesiripun symboli antoi periksi.

Suomessa jännite oli harvoin äänekästä, mutta se oli jatkuvasti läsnä. Me olimme pieni maa suuren naapurin kyljessä, ja juuri siksi historian varjot painoivat täällä pidempään.

Yksi niistä varjoista oli Porkkala.

Syyskuussa 1944, Moskovan välirauhan ehtojen seurauksena, Suomi joutui vuokraamaan Porkkalan alueen Neuvostoliitolle

merisotilastukikohdaksi. Vuokra-ajan piti kestää 50 vuotta, mutta alue oli Neuvostoliiton hallussa vuosina 1944–1956. Alue tyhjennettiin kiireessä: asukkaat evakuoitiin lyhyessä ajassa, ja Porkkalasta tuli suljettu sotilasalue aivan Helsingin kupeeseen.

Vuokrakaudella rakennettiin sotilasinfrastruktuuria: kasarmeja, bunkkereita, sotasatama ja myös lentokenttä; alueesta muodostui käytännössä sotilaskaupunki. Kun Porkkala palautettiin Suomelle tammikuussa 1956, kaikki ei palautunut ennalleen – maasto, rakennukset ja muistot kertoivat omalla tavallaan siitä, että alue oli ollut vuosia ”toisen vallan” hallussa. Pian palautuksen jälkeen Suomen merivoimien toiminta keskittyi alueella Upinniemeen: Helsingin laivastoasema siirrettiin Katajanokalta Upinniemeen vuonna 1959.

Ja sitten on Vormö.

Vormö on saari Suomenlahdella Inkoon edustalla, pinta-alaltaan noin kaksi neliökilometriä. Saari, ja sen lähialueet olivat myös Neuvostoliiton hallussa Porkkalan miehityksen aikana. Vormön saarta käytettiin usein sotaharjoitusten kohteena, ja saaressa ja sen lähialueilla on edelleen jälkiä tästä aikakaudesta.

Vormö sijaitsee saaristovyöhykkeellä, jossa meri ei ole vain maisema vaan reitti: luotojen, kapeikkojen ja avovesien verkko, joka yhdistää – ja joskus erottaa.

Porkkalan niemialueen läheisyys tekee koko seudusta strategisesti herkän: samat meriväylät, joita pitkin kulkee mökkiläinen ja kalastaja, ovat myös niitä väyliä, joita pitkin

Vormö - 1989 on älykäs saaristotrilleri yhdestä kesäyöstä, jolloin historia hengittää niskaan.

Kesällä 1989 Eurooppa kuohuu. Neuvostoliitto horjuu, mutta Itämeren pinnalla kaikki näyttää tyyneltä. Vormön saarella ilta alkaa kuten aina ennenkin - sauna, makkara grillissä ja horisonttiin katoava aurinko. Sitten merelle ilmestyy aluksia, jotka eivät kuulu sinne.

Kun joukko tavallisia mökkiläisiä ymmärtää joutuneensa keskelle salaisen sotilasoperaation varjoa, he tekevät ainoan mahdollisen päätöksen: he eivät pakene - he ajattelevat.

Seuraa yön mittainen älykamppailu, jossa saariston karikot, savusumu, ansalangat ja konjakkilasillinen muuttuvat aseiksi. Vastassa on kunnianhimoinen komentaja, joka uskoo nopeaan yllätykseen. Mutta saaristo ei ole kartta. Ja pienikin yhteisö voi olla askeleen edellä.

Ja joukko mökkiläisiä päättää, ettei suurvalta saa eksyä heidän kallioilleen.

Vormö - Vuosi 1989 on tiivistunnelmainen saaristotrilleri vallasta, kunnianhimosta ja siitä, miten pienet ihmiset voivat horjuttaa suuria suunnitelmia.

Kaikkea ei kirjoitettu ylös.
Kaikki muistetaan silti.

9 789528 075660